

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА НА НЕДЕЉУ НА ПО ТАБАКА. — СТОЈИ ЗА ИОРН САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВ. МЕСЕЧНО. — ЗА ОГЛАСИ НАПЛАЋУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРОТКЕ 3 НОВ. И 30 ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ.

М И Л А.

Шала у једној радњи, по Гернеру за српску позорницу прерадио ћ Коста Трифковић.

(Свршетак.)

Не би барем пошла за бекријутаку,
Што изда на вино и последњу мраку!
А кад ћу ја доћи до моје мантиле?
А кад ћеш ми дати хаљину од свиле?
Зар се ти не стидиш пред богом и људма?
Зар ти немаш чувства, ни срца у грудма?"

(Плачно.)

Поред твог живота морам да се патим,
Сваки дан сам болна, главом ћу да платим!
Зар ти мариш за то, шта се тебе тиче,
Је ли теби добро — жена нека виче! —
Ох, сироте мене, то ме јако боли,
Нит' ко мари за ме, нит' ме когод воли! —
Шта је? Шта си рек'о? " „Ко би очајав'о?"
„Одмах да си ћут'о, таки да си чмав'о!"
Е сада сте вид'ли по улогу коју,
Но — па шта велите за вештину моју?
Али још то није моје знање сво,
Сад долази текем мало писме „о.“
Ово мало писме како када звечи,
Тако и тумачи свакојаке речи.
Омладинац један госпођину гледа:
„Ја вас тако волим, изрећи се не да!"
Девојка се боји, не верује вуку,
Одговори (устежући) „ „0!" — Он ухвати руку,
Она тргне (караући) „ „0!" — „Ви се отимате?"
(Како да не.) „ „0!" — „Ту малу руку за што ми
не дате?"

(Нежно:) „ „0!" — „Зар моја љубав нема за
вас цене?"
(На против:) „ „0?" — „Што тако строго гледате
на мене?"
(Збуњено:) „ „0!" — На које момак пређе јој дагано,

За пољубац моли — „ „0!" — За један само!
„ „0!" — Ал' мирно стоји, а он, шта је то?
Цмобне два три пута, а она ће: „ „0!" —
И сад јоште једно, што је важно врло
Ту не треба речи, само треба грло!
То је плач и смеј — плачем ћу почети.

(У различитим варијацијама.)

Како плаче дете, кад му мати прети? (Плаче.)
Како плаче деран, кад га отац лема? (Плаче.)
Како плаче дева, кад јој војна нема? (Плаче.)
Како плаче жена, кад се с мужем свади? (Плаче.)
Како при разстанку заљубљени млади? (Плаче.)
Како плачу ћуре када се удаду? (Плаче.)
Како плаче баба, кад снива о рају? (Плаче.)
Како плаче ђаче кад му (показује пацу) длани
буче? (Плаче.)

Како плаче шегрт, кад га мајстор туче? (Уличе.)
(У различитим варијацијама.)

А како се смеје наша сећа Ката
Кад јој муж донесе минђуше од злата? (Смеје се.)
А како се смеје, кад се с мужем шали? (Смеје се.)
А како се смеје, кад је когод фали? (Смеје се.)
А како девојка, док је још у коси? (Смеје се.)
А како се смеје кад је когод проси? (Смеје се.)
А како се смеје, кад што смешно није? (Смеје се.)
А како се смеје, који зубе крије? (Смеје се.)
А како девојке, кад се мало стиде? (Смеје се.)
А како се смеје, ком од срца иде? (Громовито.)
Али сад је доста, немам више каде,
Остаје на вами, да судите саде,
Ша ако једобро (шаптало звони) — Шапталозвони —
Препоручите ме господину Тони! (Отричи.)
(Завеса пада.)

ШЕКСПИР И СТАРОЕНГЛЕСКА ДРАМА.

(Наставак.)

А ако бисмо хтели да упоредимо позоришне прилике тадашњег доба са садашњићу — то не бисмо смели спољашњи углед староенглеског позоришта у очима тадашњег друштва за већи узети, него што га је данас у предградским позориштима по велиkim варошима. Као год што се у овима састаје мало честитога света, ма да често примамљују и похађаче свакога реда, па и од највишега, — тако је то било и у староенглеском позоришту, ма да је често долазила и краљица и друга велика госпоштина.

Није ли била краљица у позоришту, гледаоци су пре представе и за трајања дизали читаву грају. Млади кицоши рода великога очигледно су показивали да презиру обичну публику: своје би столице послали на позорницу, или би се поизвлањивали с обе стране на позорници по хасурама, па би из луле пушили, вино пили и играли се карата. Кад би тим додрили, баџали су се други на њих јабукама и мућковима, али мало не и сва се публика стаде угледати у њих, и исто се тако за свој новац забављати. Пива, вина, воћа и дувана могао си увек добити у позоришту. Често би, веле, пушчењем тако задимили, да ниси могао од дима видети глумце на позорници, а од лунања ниси их могао чути и шта говоре.

Што су данас дворска позоришта, тако су онда у великаша била приватна позоришта, којих је било далеко пре и после подизања јавних позоришта, и у којима глумише за себе и за своје господа и госпође, први великаши, у јавним пак позориштима женске улоге, без разлике, приказиваху дечаци и људи.

У дружинама позоришним беху с почетка тек по четири члана, и сваки од њих мораде по више улога да глуми у истом комаду. Године 1583. изабраће Јелисавета дванаест по избор глумаца из различитих дружина, које су издржавали племићи, одене их једнаком одећом и се „њеног величества слуге“. Посао беше тим глумцима за нешто мало плата (најбољи међу њима добиваху једва по три и по фунте стерлинга — 35 фор. ау. вред.) годишње да у особитим приликама глуме у двору краљичином; они су стојали као и „збор дечији“ под влашћу

чиновника краличиног, који се звао Master of the Revels (врховни надзорник) који је био и цензор за драме, кад ће да се приказују.

Из „дечијег збора“ који испрва глумише женске улоге, излазише после чланови за друга позоришта. Осим тога сваки је глумац имао по једног свог ученика, који је попајвише глумио улоге младићске, и имао плате по четири до шест шилинга недељно; дохөдак глумаца био је, како је које позориште стојало. Глумаца је било од две врсте: деоничара и најамника (Sharers and Hirelings); први делише приход међу собом, други добиваху одређену плату. Што се о којој представи добило, делили су, по одбитку дневних трошкова, на четрдесет једнаких честица — петнаест је узимао власник позоришта, двадесет и две глумци, а за оно остало куповали су нове драме.

Гледаоце би мамили трубама и довикувањем; кад би на врх позоришта озгоре развили заставу, знак је био, да ће представа да почне. На цедуљама, свуда поудараним, стојаше само име комада без набрајања особа и глумаца.

И већ године 1583. јада се ревносни пуританец Џон Филд у свом спису у „опоменама ради богоблаженог живота“ (Godly Exhortation) што свет врви у позоришта, ево овако: „Те заставе, што пркосе богу, и те трубе што трубе, па толики свет прикупљају — боље пуне јавна места него ли предике свете речи божије“.

А што с временом пуританци и свештеници жешће устајаху на позориште, тим се већма заузимаху забавограмзљиви господичићи за то, где су првац давале крајње опреке друштвене. Требало је даље јаких дражи, да се публика држи да нази, која јелинске трагедије, од којих су онда многе приказиване у енглеском преводу — готово ни на ум не узимаше. Али за то је могао песник изнети што и у најоскуднијем облику, па све што том не достајаше оставити да попуни у мислима публика, јер је у ње машта миракулским играма и моралитетима, у којима се често догађаји од стотицу година приказују за неколико часова, била већ навикнута на највеће чудноватости и неподобе. Ако је

дакле песник задобио публику у главноме, онда њој већ више нису сметале узгредне ствари.

Срећа је била у таким приликама, што одмах исјрва овладаше енглеским позориштем песници величога дара и класичкога изражавања, те вештачком свешћу створише стил, који је последницима био за углед, тако, да све драматске умотворине онога доба, колико су год разноструке и разноврсне својим садржајем, по облику су једна на другу налик да човека изненађују, те је за то доста пута тешко разликовати им писце једног од другог, па још кад се зна, да су коју драму радила њих по двојица, тројица па и по више њих заједно.

Али што се тиче садржаја, таки иза кратког цветања отима мања толика ниска, неморална опачина, да бисмо ми данас мало који од оних комада, што су свет највећма мамили у позориште, могли гледати, тако, да многима (у данашњем женском друштву) ни имена не бисмо рећи смели.

Простачина и неупутно ремећење мисли лепи се исто тако песника као и публике, те нас ово враћа натраг на ону нашу примедбу: да се прв опадању енглеске драме још у зачетку био залегао.

Прво и прво стаде превлађивати грамзене

за градивом, те строжији захтеви вештине заостајаху иза тога све већма и већма. Не беше још естетичке критике, да обузда песнике у распусном им стваралачком жару и да их направи пут изводи. Позориште не стече још толикога угледа, да би га пазили као народни завод просветни; па положај позоришних песника зла послетка избијаше на рад им и на карактер: и јер не имадоше никаквог наслона с поља, пометоше се и сами собом, те донађаје и пљесај светине беше им једини извор за подстак и награда — али отуд иониче и пропаст им.

Један једини Шекспир, крај свеколиких неприлика, имаде увек пред очима највише смерове од вештине. Он попушташе публици у сасма незнаним стварима, без којих је могло бити, а да не худе вечитој вредности његових умотворина. Али што је он тек по каткад чинио, то је у његових последника постало правило, и она генијално слобода, којом он старински облик пошири и удеси за своје смерове, изврте се у мало час поменутих у разузданост, те су тако исто зла уплива имали на публику позориштем, као и публика на позориште.

(Свршиће се.)

СЛУШАЊЕ М.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Први састанак“, „Без женидбе“.) Обе ове старе али добре шаљиве игре приказане су биле 2. марта. Представа тих комада није нас задовојила у целини. Стари наши глумци држали су се и сада врло добро, али новак, Марковић, није се никако могао да нађе у својим улогама. Истина, да су те улоге биле за њега нове, али су се ти комади толико пута давали, да је имао довољно прилике, као глумац посматрач, да се мало више удоби у суштину улога и да их задахне животом, али, паравио, за то је опет потребно потпуно знање улоге. Глумац, који је везан за шантажа, никад не може бити одрешен и слободан у игри својој. За то пре свега ваља улоге, нарочито у шаљivoj игри где је течак и брз говор услов за успех, добро на изуст научити.

Г. Ј. Сајевићка, као Адела у комаду „Без женидбе“ одликовала се као обично. Приказ те улоге донео јој је од стране наше публике и сада живо повлађивање и одликовање.

— р.

ПОЗОРИШТЕ.

* (Српско народно позориште у Београду.) У народном позоришту у Београду одређен је за месец март о. г. овај ред позоришних представа: У недељу 2-ог: „Ревизор“. — У

уторак 4-ог: „Пркос“ и „Шоља теја.“ — У четвртак 6-ог: „Сиротињски адвокат“. — У недељу 9-ог: „Војнички бегунац“. — У уторак 11-ог: „Шарлатанизам“ и „Нема дима без ватре“, (први пут). — У четвртак 13-ог: „Каталина Хауардова.“ — У недељу 16-ог: „Јован Хус“. — У уторак 18-ог: „Живот једне глумице“, (први пут). — У четвртак 20-ог: „Нови племић“. — У недељу 23-ог: „Гвоздена образина“. — У уторак 25-ог: „Максим Црнојевић“. — У четвртак 27-ог: „Мајур Сунцокрет“, (први пут). — У недељу 30-ог: „Циганин“.

Замена: „Марија Тјудорова“. — „Осам дана после свадбе“. — „Школски назорник“. — „Очарани кнез“. — „Дипломата“.

* (Народно позориште у Загребу.) За народно позориште у Загребу најртао је тамошњи позоришни живописац Доминик Д' Андреја, који је пре у Београду био, нов заистор за промене, који представља вилинске дворе. У средини седи Минерва с лаворовим венцем у руци. До њезиних су ногу књиге и сова. Њој на десно три женске слике, које представљају комедију и живопис. На левој је страни трагедија, комедија, музика и поезија. Око целе су слике облаци. Веле, да је та радња вештачки изведена.

Издaje управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

43. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТИЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 9. МАРТА 1875.

ПО ДРУГИ ПУТ:

ЗВОНАР ПАВЛОВСКЕ ЦРКВЕ У ЛОНДОНУ.

Романтична драма у 4 раздела, с предлогом, по француском прерадио Август Хесе, превео С. Д. Е.

ШКОТСКИ ЛОВАЦ.

ПРЕДЛГРА У ЈЕДНОМЕ ЧИПУ.

ОСОБЕ:

Џон, шкотски ловац	Ружић.	Сара, његова кћи	Б. Хаџићева
Клара, његова жена	Д. Ружићка.	Виљем Смит	Марковић.
Јорик, магтар	Зорић	Странац ,	Вујић.

Збија се у Шкотској.

ЗВОНАР ПАВЛОВСКЕ ЦРКВЕ У ЛОНДОНУ.

Драма у четири раздела.

ОСОБЕ:

Карло II., краљ енглески	Вујић.
Лорд Уестон, канцелар	Божовић.
Вај-конт Бедфорт, губернатор таурски (Виљем Смит.)	Марковић.
Клара грофица Ричмондска, његова сестричина	Д. Ружићка.
Хенрик, њезин син, поручник у Уиндзору, бедфортов унук и носинак	Добриловић.
Албин, немачки лекар	Лукић
Сер Лудлов, бедфортов пријатељ	Сајевић.
Звонар павловске цркве (Џон)	Ружић.
Мара, његова храњеница	Љ. Зорићева.
Самуило, кључар у Тауру	Бунић.

Образине, дворкиње, дворани, страже, слуге

Збија се у Лондону, осамнаест година после предлогре.

Ко од наших претплатника жели своја места за ову представу задржати, нека се изволији тога ради пријазници у позоришној писарници најдуже до 11 сахата пре подне.

Улазнице се продају у писарници позоришној (стану матичној) од 9—12 пре подне и од 3—5 сахата после подне, а после на каси.

ПОЧЕТАК У 7 И ПО А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.